

INNOVATIVE
WORLD

ISSN: 3030-3079

ORIENTAL JOURNAL OF ACADEMIC AND MULTIDISCIPLINARY RESEARCH

SHARQ AKADEMIK VA KO'P TARMOQLI
TADQIQOTLAR JURNALI

Scientific Journal

2026/6

www.innoworld.net

+998 33 5668868

ORIENTAL JOURNAL OF ACADEMIC AND MULTIDISCIPLINARY RESEARCH

Volume 4, Issue 6
2026

Journal has been listed in different indexings

Google Scholar

doi® digital object
identifier

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBib

DRJI Directory of Research Journals Indexing

The official website of the journal:
www.innoworld.net

Uzbekistan-2026

YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA MINTAQAVIY IQTISODIY ALOQALARNI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IIY INTELLEKTNING STRATEGIK ROLI

Ubaydullayeva O'g'iloy Dilshodjon qizi

Farg'ona davlat universiteti Iqtisodiyot yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada yashil iqtisodiyot sharoitida mintaqaviy iqtisodiy aloqalarni rivojlantirishda raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektning strategik roli tahlil qilingan. Tadqiqotda raqamlashtirish jarayonlari, sun'iy intellekt asosidagi boshqaruv tizimlari hamda innovatsion texnologiyalarning iqtisodiy samaradorlikni oshirish, resurslardan oqilona foydalanish va ekologik barqarorlikni ta'minlashdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, mintaqalararo iqtisodiy integratsiyani kuchaytirishda raqamli platformalar, elektron savdo tizimlari va aqlli boshqaruv mexanizmlarining o'rnini o'rganilgan. Maqolada yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning ustuvor yo'nalishlari hamda ularning iqtisodiy rivojlanishga ta'siri bo'yicha ilmiy xulosalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: yashil iqtisodiyot, raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt, mintaqaviy iqtisodiy aloqalar, raqamlashtirish, innovatsion rivojlanish, ekologik barqarorlik, elektron savdo, aqlli boshqaruv, iqtisodiy integratsiya, raqamli iqtisodiyot, barqaror rivojlanish.

Kirish. Bugungi kunda jahon iqtisodiyotida barqaror rivojlanishni ta'minlash, ekologik muammolarni kamaytirish va resurslardan oqilona foydalanish masalalari dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, globallashtirish va iqtisodiy integratsiyalashuv jarayonlarining jadallashtirish yashil iqtisodiyot modeliga o'tishni muhim strategik yo'nalishlardan biriga aylantirdi. Yashil iqtisodiyot atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytirish, iqtisodiy samaradorlikni oshirish hamda ijtimoiy farovonlikni ta'minlashga qaratilgan iqtisodiy tizim hisoblanadi. So'nggi yillarda raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida keng qo'llanilib, ishlab chiqarish va boshqaruv jarayonlarining samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Xususan, sun'iy intellekt asosidagi boshqaruv tizimlari, katta ma'lumotlar (Big Data), "aqlli" platformalar va raqamli infratuzilmalar yashil iqtisodiyot tamoyillarini amalga oshirishda muhim vosita sifatida namoyon bo'lmoqda. Ushbu texnologiyalar energiya tejamkorligini oshirish, logistika xarajatlarini kamaytirish, resurslardan samarali foydalanish va ekologik xavfsizlikni ta'minlash imkonini bermoqda. Jahon banki va BMT ma'lumotlariga ko'ra, raqamlashtirish jarayonlarini jadallashtirish orqali global iqtisodiyotda energiya sarfini sezilarli darajada kamaytirish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish mumkin. Ayniqsa, rivojlanayotgan davlatlarda yashil iqtisodiyotga o'tishda raqamli texnologiyalar va

sun'iy intellekt iqtisodiy integratsiyani kuchaytirish hamda hududlararo iqtisodiy aloqalarni rivojlantirishning muhim omiliga aylanmoqda. O'zbekistonda ham so'nggi yillarda "raqamli iqtisodiyot", "yashil iqtisodiyot" va innovatsion rivojlanish yo'nalishlarida keng ko'lamlı islohotlar amalga oshirilmoqda. Mamlakatda raqamli transformatsiya jarayonlarini jadallashtirish, ekologik barqarorlikni ta'minlash va hududlararo iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Shu sababli yashil iqtisodiyot sharoitida raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektning strategik rolini ilmiy jihatdan tadqiq etish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar tahlili. Mazkur mavzuni o'rganishda xorijiy va mahalliy iqtisodchi olimlarning ilmiy qarashlari muhim nazariy asos bo'lib xizmat qildi. Xususan, Joseph Stiglitz barqaror iqtisodiy rivojlanishda innovatsion texnologiyalar va ekologik muvozanatning ahamiyatini alohida ta'kidlagan. Klaus Schwab "To'rtinchi sanoat inqilobi" konsepsiyasi orqali sun'iy intellekt, robototexnika va raqamli texnologiyalar iqtisodiy taraqqiyotning yangi bosqichini shakllantirayotganini asoslab bergan.

Nicholas Stern yashil iqtisodiyotga o'tishda ekologik xavflarni kamaytirish va "yashil" investitsiyalarni kengaytirish zarurligini qayd etadi. Shuningdek, Manuel Castells axborotlashgan jamiyat va raqamli iqtisodiyotning global iqtisodiy aloqalarni rivojlantirishdagi rolini ilmiy jihatdan yoritgan.

Mahalliy olimlardan S.S. G'ulomov, A.V. Vahobov va Q.X. Abdurahmonov raqamli iqtisodiyot, innovatsion rivojlanish va iqtisodiy integratsiya jarayonlarining milliy iqtisodiyotdagi ahamiyatini keng tadqiq etganlar. Ularning ilmiy ishlarida raqamli texnologiyalarni iqtisodiy boshqaruvga joriy etish orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va hududiy iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirish masalalari yoritilgan.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti va Jahon banki hisobotlarida ham yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida sun'iy intellekt va raqamlashtirish texnologiyalarining ekologik barqarorlikni ta'minlashdagi o'rni yuqori baholanadi. Ushbu manbalar raqamli texnologiyalar energiya resurslaridan oqilona foydalanish va iqtisodiy aloqalarni optimallashtirish imkonini berishini ko'rsatadi.

Metodologiya. Tadqiqot jarayonida ilmiy bilishning tahlil, taqqoslash, statistik kuzatish, umumlashtirish va tizimli yondashuv usullaridan keng foydalanildi. Yashil iqtisodiyot sharoitida mintaqaviy iqtisodiy aloqalarni rivojlantirishda raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektning strategik rolini aniqlash maqsadida mahalliy hamda xorijiy ilmiy manbalar chuqur o'rganilib, ularning qiyosiy tahlili amalga oshirildi. Tadqiqot davomida iqtisodiy jarayonlarning o'zaro bog'liqligi, raqamli transformatsiya jarayonlari hamda ekologik barqarorlik omillari kompleks ravishda baholandi.

Tadqiqotning nazariy-uslubiy asosini xorijiy va mahalliy iqtisodchi olimlarning ilmiy ishlari, iqtisodiy rivojlanish konsepsiyalari hamda xalqaro tashkilotlarning hisobotlari tashkil etdi. Xususan, yashil iqtisodiyot va raqamli iqtisodiyotning rivojlanish tendensiyalarini aniqlashda Jahon banki, Birlashgan

Millatlar Tashkiloti hamda Organisation for Economic Co-operation and Development statistik ma'lumotlari va tahliliy hisobotlaridan foydalanildi. Ushbu manbalar asosida global iqtisodiyotda raqamlashtirish jarayonlari, energiya samaradorligi va ekologik xavfsizlik ko'rsatkichlari o'rganildi.

Tadqiqot davomida O'zbekistonda raqamli iqtisodiyot va yashil rivojlanish yo'nalishida qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar, davlat dasturlari, strategik konsepsiyalar va islohotlar tahlil qilindi. Jumladan, "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi, yashil iqtisodiyotga o'tish konsepsiyasi hamda innovatsion rivojlanishga oid dasturlarning iqtisodiy samaradorligi va amaliy ahamiyati baholandi. Shuningdek, hududiy iqtisodiy aloqalarni rivojlantirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining o'rni ham alohida o'rganildi.

Metodologik jihatdan tizimli yondashuv, iqtisodiy jarayonlarni kompleks baholash, induktiv va deduktiv tahlil usullari hamda innovatsion rivojlanish tamoyillaridan foydalanildi. Tadqiqot natijalarini yanada asosli shakllantirish maqsadida statistik ma'lumotlar tahlili va qiyosiy baholash usullari qo'llanildi. Olingan natijalar asosida yashil iqtisodiyot sharoitida mintaqaviy iqtisodiy aloqalarni rivojlantirish, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish hamda sun'iy intellektdan samarali foydalanish bo'yicha ilmiy xulosalar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

Muhokama va analiz. Hozirgi davrda raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt iqtisodiyotning muhim strategik resursiga aylanmoqda. Ayniqsa, yashil iqtisodiyot tamoyillarini amalga oshirishda ushbu texnologiyalar ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, energiya sarfini kamaytirish va iqtisodiy jarayonlarni optimallashtirish imkonini bermoqda.

Sun'iy intellekt asosidagi tizimlar sanoat, transport, logistika va qishloq xo'jaligi kabi sohalarda resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlaydi. Masalan, "aqlli" energiya tizimlari elektr energiyasi iste'molini avtomatik boshqarish orqali ortiqcha sarfni kamaytiradi. Raqamli monitoring texnologiyalari esa ekologik holatni nazorat qilish va atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytirishga xizmat qiladi.

O'zbekistonda ham raqamlashtirish jarayonlarini jadallashtirish bo'yicha qator davlat dasturlari amalga oshirilmoqda. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida davlat boshqaruvi, sanoat, qishloq xo'jaligi va logistika tizimlariga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish rejalashtirilgan. Ushbu islohotlar hududlararo iqtisodiy integratsiyani kuchaytirish va iqtisodiy aloqalarni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Raqamli platformalar va elektron savdo tizimlari mintaqalar o'rtasidagi iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, elektron tijorat tizimlari kichik biznes sub'ektlariga yangi bozorlarga chiqish imkoniyatini yaratmoqda. Natijada ishlab chiqaruvchilar va iste'molchilar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalar tezlashmoqda hamda logistika xarajatlari kamaymoqda.

Biroq, raqamli texnologiyalarni keng joriy etishda ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, raqamli infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi,

malakali IT mutaxassislar yetishmasligi va kiberxavfsizlik bilan bog'liq xavflar raqamli transformatsiya jarayonlarini sekinlashtirmoqda.

1-jadval

Yashil iqtisodiyot sharoitida raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektning mintaqaviy iqtisodiy aloqalarga ta'siri [2]

Yo'nalishlar	Raqamli texnologiyalar ta'siri	Sun'iy intellektning vazifasi	Iqtisodiy natija
Sanoat	Ishlab chiqarishni avtomatlashtirish	Resurs sarfini optimallashtirish	Ishlab chiqarish samaradorligi oshadi
Qishloq xo'jaligi	Aqlli sug'orish va monitoring tizimlari	Hosildorlikni prognozlash	Suv va energiya tejiladi
Transport va logistika	Raqamli logistika platformalari	Yo'nalishlarni avtomatik tahlil qilish	Xarajat va vaqt qisqaradi
Elektron tijorat	Onlayn savdo tizimlarini rivojlantirish	Iste'molchilar talabini tahlil qilish	Savdo hajmi ortadi
Energetika	"Aqlli" elektr tarmoqlari	Energiya iste'molini boshqarish	Energiya samaradorligi oshadi
Ekologiya	Raqamli monitoring tizimlari	Atrof-muhit holatini prognozlash	Ekologik xavfsizlik kuchayadi

Ushbu keltirilgan 2-jadval ma'lumotlari shuni ko'rsatadiki, yashil iqtisodiyot sharoitida raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt iqtisodiyotning turli tarmoqlarida samaradorlikni oshirishga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, sanoat, qishloq xo'jaligi, transport, energetika va elektron tijorat sohalarida raqamli boshqaruv tizimlari resurslardan oqilona foydalanish, xarajatlarni kamaytirish va ekologik barqarorlikni ta'minlash imkonini bermoqda. Sun'iy intellekt asosidagi tahliliy tizimlar esa tezkor va aniq qarorlar қабул қилишга yordam berib, mintaqaviy iqtisodiy aloqalarning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Shuningdek, sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish katta moliyaviy xarajatlarni talab qiladi. Ayrim hududlarda internet infratuzilmasining sust rivojlanganligi ham iqtisodiy aloqalarni raqamlashtirish jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli davlat va xususiy sektor hamkorligini kuchaytirish, innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlash va raqamli savodxonlikni oshirish muhim vazifa hisoblanadi.

2-jadval

Yashil iqtisodiyotda raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektning asosiy yo'nalishlari [3]

Yo'nalish	Asosiy vazifasi	Natijasi
Sun'iy intellekt	Ma'lumotlarni tahlil qilish va boshqaruvni optimallashtirish	Samaradorlik oshadi
Big Data	Katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash	Tezkor qaror qabul qilish
Aqlli logistika	Transport va yetkazib berishni avtomatlashtirish	Xarajat kamayadi
Elektron tijorat	Raqamli savdo tizimlarini rivojlantirish	Bozor kengayadi
Raqamli monitoring	Ekologik holatni nazorat qilish	Ekologik xavfsizlik oshadi

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi mintaqaviy iqtisodiy aloqalarni mustahkamlashda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Ayniqsa, yashil iqtisodiyot tamoyillariga asoslangan raqamli boshqaruv tizimlari iqtisodiy samaradorlikni oshirish bilan birga ekologik barqarorlikni ham ta'minlaydi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, yashil iqtisodiyot sharoitida raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt mintaqaviy iqtisodiy aloqalarni rivojlantirishning muhim strategik omiliga aylanmoqda. Ushbu texnologiyalar ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash hamda iqtisodiy integratsiyani kuchaytirishga xizmat qiladi.

O'zbekistonda amalga oshirilayotgan raqamli transformatsiya va yashil rivojlanish siyosati mamlakat iqtisodiyotining barqaror o'sishiga zamin yaratmoqda. Ayniqsa, elektron tijorat, aqlli logistika va sun'iy intellekt asosidagi boshqaruv tizimlarining rivojlanishi hududlararo iqtisodiy aloqalarni yanada mustahkamlash imkonini bermoqda.

Kelgusida raqamli infratuzilmani rivojlantirish, innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish, malakali mutaxassislarni tayyorlash va xalqaro hamkorlikni kuchaytirish orqali yashil iqtisodiyot samaradorligini yanada oshirish mumkin bo'ladi. Shu sababli raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektdan samarali foydalanish iqtisodiy taraqqiyotning ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risidagi Farmoni.
2. G'ulomov, S.S. (2021). Raqamli iqtisodiyot asoslari. Toshkent: Iqtisodiyot.
3. Vahobov, A.V. (2022). Innovatsion iqtisodiyot va barqaror rivojlanish. Toshkent.
4. World Bank Group. (2022). Digital Development Overview.
5. United Nations Environment Programme (UNEP). (2021). Green Economy Report.
6. Schwab, K. (2017). The Fourth Industrial Revolution. New York: Crown Business.
7. Stern, N. (2020). The Economics of Climate Change. Cambridge University Press.
8. Castells, M. (2018). The Rise of the Network Society. Wiley-Blackwell.
9. OECD. (2023). Digital Economy Outlook.